Eiropas Parlaments
2024-2029

Ārlietu komiteja

2026/2005(INI)

25.06.2026

ZIŅOJUMA PROJEKTS

par ES ārējās darbības veidošanu nolūkā risināt mākslīgā intelekta radītas problēmas cilvēktiesību jomā
(2026/2005(INI))

Ārlietu komiteja

Referents: Nacho Sánchez Amor

SATURA RĀDĪTĀJS

Lpp.

EIROPAS PARLAMENTA REZOLŪCIJAS PRIEKŠLIKUMS 3

EIROPAS PARLAMENTA REZOLŪCIJAS PRIEKŠLIKUMS

par ES ārējās darbības veidošanu nolūkā risināt mākslīgā intelekta radītas problēmas cilvēktiesību jomā

(2026/2005(INI))

Eiropas Parlaments,

– ņemot vērā Eiropas Savienības Pamattiesību hartu,

– ņemot vērā Eiropas Cilvēktiesību konvenciju,

– ņemot vērā Līguma par Eiropas Savienību 2., 3., 8., 21., 23. un 36. pantu,

– ņemot vērā Līguma par Eiropas Savienības darbību 17. un 207. pantu,

– ņemot vērā Padomes 2020. gada 17. novembrī pieņemto ES Rīcības plānu cilvēktiesību un demokrātijas jomā 2020.–2027. gadam un tā vidusposma pārskatu, kas tika pieņemts 2023. gada 9. jūnijā,

– ņemot vērā ES cilvēktiesību pamatnostādnes,

– Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2024/1689 (2024. gada 13. jūnijs), ar ko nosaka saskaņotas normas mākslīgā intelekta jomā un groza Regulas (EK) Nr. 300/2008, (ES) Nr. 167/2013, (ES) Nr. 168/2013, (ES) 2018/858, (ES) 2018/1139 un (ES) 2019/2144 un Direktīvas 2014/90/ES, (ES) 2016/797 un (ES) 2020/1828 (Mākslīgā intelekta akts)[1],

– ņemot vērā 2023. gada 23. janvāra Eiropas deklarāciju par digitālajām tiesībām un principiem digitālajai desmitgadei[2],

– ņemot vērā Starptautisko Eiropas Savienības digitālo stratēģiju (JOIN(2025)0140),

– ņemot vērā Eiropas Padomes Pamatkonvenciju par mākslīgo intelektu un cilvēktiesībām, demokrātiju un tiesiskumu,

– ņemot vērā Vispārējo cilvēktiesību deklarāciju un citus attiecīgos ANO cilvēktiesību līgumus un instrumentus,

– ņemot vērā 1966. gada 16. decembra Starptautiskos paktu par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām un 1966. gada 16. decembra Starptautisko paktu par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām,

– ņemot vērā ANO 1979. gada 18. decembra Konvenciju par jebkādas sieviešu diskriminācijas izskaušanu,

[1] OV L, 2024/1689, 12.7.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj.
[2] OV C 23, 23.1.2023., 1. lpp.

– ņemot vērā ANO 2006. gada 12. decembra Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām un tās fakultatīvo protokolu, kas pieņemts 2006. gada 13. decembrī,

– ņemot vērā ANO Ģenerālās asamblejas 2007. gada 13. septembrī pieņemto ANO Deklarāciju par pirmiedzīvotāju tautu tiesībām,

– ņemot vērā ANO 1981. gada 25. novembra Deklarāciju par jebkādas uz reliģiju vai ticību balstītas neiecietības un diskriminācijas izskaušanu,

– ņemot vērā ANO 1992. gada 18. decembra Deklarāciju par to personu tiesībām, kuras pieder pie nacionālām vai etniskām, reliģiskām un lingvistiskām minoritātēm,

– ņemot vērā ANO 1989. gada 20. novembra Konvenciju par bērna tiesībām un trīs tās fakultatīvos protokolus,

– ņemot vērā ANO Globālo līgumu,

– ņemot vērā Nākotnes paktu un globālo digitālo paktu, kas tika pieņemti Nākotnes samitā 2024. gada septembrī,

– ņemot vērā ANO Ģenerālās asamblejas 2024. gada 1. aprīļa Rezolūciju 78/265 par drošu, aizsargātu un uzticamu mākslīgā intelekta sistēmu sniegto iespēju izmantošanu ilgtspējīgai attīstībai,

– ņemot vērā ANO Ģenerālās asamblejas 2025. gada 26. augusta Rezolūciju 79/325 par darba uzdevumiem un kārtību neatkarīgās starptautiskās ekspertu grupas mākslīgā intelekta jautājumos un globālā dialoga par mākslīgā intelekta pārvaldību izveidei un darbībai,

– ņemot vērā ESAO Padomes 2021. gada 23. novembrī pieņemto UNESCO Ieteikumu par mākslīgā intelekta ētiku,

– ņemot vērā ANO Mākslīgā intelekta augsta līmeņa padomdevējas struktūras 2024. gada septembra galīgo ziņojumu par mākslīgā intelekta pārvaldību cilvēcei,

– ņemot vērā Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (ESAO) padomes 2019. gada 22. maija ieteikumu par mākslīgo intelektu,

– ņemot vērā Hirosimas procesa starptautiskos pamatprincipus organizācijām, kas izstrādā progresīvas MI sistēmas, un Hirosimas procesa starptautisko rīcības kodeksu organizācijām, kas izstrādā progresīvas MI sistēmas, kā arī G7 valstu vadītāju 2025. gada 17. jūnija paziņojumu par MI labklājībai,

– ņemot vērā G20 MI principus un pamatnostādnes,

– ņemot vērā Bletchley deklarāciju, ko pieņēma valstis, kuras piedalījās MI drošības samitā 2023. gada 1. un 2. novembrī,

– ņemot vērā Globālās partnerības mākslīgā intelekta jomā samita 2024. gada 4. decembra ministru deklarāciju,

– ņemot vērā Reglamenta 55. pantu,

– ņemot vērā Ārlietu komitejas ziņojumu (A10-0000/2026),

A. tā kā MI ir globāla parādība, kas strauji tiek pārņemta visās sabiedrībās; tā kā tas paver vēl nepieredzētas iespējas labklājībai, inovācijai un progresam, tostarp potenciālu veicināt cilvēktiesību, demokrātijas un tiesiskuma aizsardzību un veicināšanu dažādās jomās;

B. tā kā MI sistēmām būtībā ir jāatbilst cilvēktiesībām; tā kā MI sistēmas, ja tās pēc būtības ir izstrādātas ļaunprātīgi un tiek ļaunprātīgi izmantotas represīviem mērķiem vai izmantotas bez pienācīgiem aizsardzības pasākumiem, var pieļaut vai veicināt cilvēktiesību pārkāpumus un apdraudēt cilvēka cieņu, cilvēktiesības, demokrātiju un tiesiskumu;

C. tā kā MI sistēmas apdraud pamattiesības un brīvības un rada problēmas, kas cita starpā skar cilvēka cieņu, datu privātumu, bērna tiesības, tiesības uz darbu, migrantu tiesības, vides tiesības, demokrātiju un tiesiskumu un algoritmisko diskrimināciju, masveida novērošanu un var radīt opozīcijas apspiešanu, ar dzimumu saistītu vardarbību, transnacionālu represiju pieaugumu un cilvēktiesību pārkāpumus, kas saitīti ar MI sistēmu ieviešanu automatizēto ieroču sistēmās, ko izmanto konfliktos, un divējāda lietojuma aprīkojumā;

D. tā kā MI sniedz arī ievērojamas iespējas veicināt cilvēktiesības visā pasaulē, tostarp uzraudzīt cilvēktiesību pārkāpumus, atvieglot tiesu iestāžu un veselības un izglītības informācijas pieejamību, atklāt dezinformāciju un naida runu, uzlabot humānās un ārkārtas palīdzības sniegšanu, stiprināt pārvaldības pārredzamību un demokrātisko līdzdalību, veicināt ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanu un mazināt klimata pārmaiņu negatīvo ietekmi;

E. tā kā MI tehnoloģiju straujā attīstība būtiski maina globālo kārtību; tā kā ES ir jānodrošina, ka tās ārējā darbība MI jomā balstās uz saskaņotu stratēģisko redzējumu, kas balstīts uz tās pamatvērtībām — demokrātiju, tiesiskumu un pamattiesību ievērošanu;

F. tā kā ES iestājas par alternatīvu, uzticamu MI projektēšanas, izstrādes un pārvaldības modeli, kas apvienotu atvērtību, pārredzamību un pamattiesību aizsardzību ar noturību un inovāciju, lai aizsargātu iedzīvotājus un piedāvātu vienlīdzīgus konkurences apstākļus uzņēmumiem;

G. tā kā MI partnerību stiprināšanai ar trešām valstīm, jo īpaši kandidātvalstīm, ES kaimiņvalstīm un globālo dienvidu valstīm, vajadzētu būt ES ārējās darbības prioritātei,

Vispārēji apsvērumi

1. uzsver, ka MI centrā arī turpmāk jābūt cilvēktiesībām, jo īpaši cilvēka cieņai, vienlīdzībai un nediskriminācijai; uzsver, ka juridiskie pienākumi cilvēktiesību jomā ir piemērojami visos apstākļos un ka MI sistēmām ir jāpiedāvā pārredzamība un pārraudzība kā pamats pārskatatbildībai un atbildībai, nodrošinot, ka tiesiskās aizsardzības līdzekļi ir viegli piekļūstami un plaši pieejami katrā MI dzīves cikla posmā;

2. uzsver, ka saskaņā ar starptautiskajām tiesībām valstīm ir pienākums atturēties no jebkādas nepamatotas iejaukšanās cilvēktiesībās un novērst to, kā arī nodrošināt to

efektīvu īstenošanu un aizsardzību; uzsver, ka šis pienākums ir īpaši svarīgs MI sistēmu pārvaldības kontekstā;

MI radītie riski cilvēktiesībām

3. uzsver, ka dati ir būtisks MI tehnoloģiju komponents un ka datu privātuma aizsardzība ir būtiska digitālo cilvēktiesību aizsardzībai;

4. uzsver risku, ka MI var saasināt pašreizējo sociālo nevienlīdzību, jo īpaši attiecībā uz jau marginalizētām grupām, jo sistēmas var būt balstītas uz algoritmiem un/vai datiem, kas reproducē, paildzina un saasina diskriminējošus aizspriedumus;

5. pauž dziļas bažas par to, ka MI ir padarījis uzraudzību sarežģītāku, visaptverošāku un plašāk piemērojamu, kas ļauj uzraudzīt veselas iedzīvotāju grupas un sabiedrības un nopietni apdraud demokrātiju un cilvēktiesības;

6. brīdina, ka MI atbalstītu novērošanu pat tad, ja sākotnēji to izmanto leģitīmiem mērķiem, piemēram, tiesībaizsardzībai un drošībai, var viegli pārprofilēt, lai apspiestu opozīciju un vērstos pret cilvēktiesību aizstāvjiem;

7. stingri nosoda MI izmantošanu turpmākai ar dzimumu saistītas vardarbības īstenošanai un dzimumu tiesību apdraudēšanai, jo, piemēram, Grok lieta parādīja, kā ar MI darbināmus rīkus var izmantot tam, lai radītu un izplatītu bez piekrišanas sniegtu seksualizētu saturu, tostarp dziļviltojumus un citus attēlu un video manipulācijas veidus;

8. pauž dziļas bažas par iespējamo kaitējumu, ko MI var radīt bērniem un pusaudžiem;

9. atzīst MI sistēmu ietekmi uz globālā darba, darba tirgu un produktivitātes pārveidošanu; uzsver, ka MI sistēmu ietekme būs dziļa un ilgstoša; brīdina, ka MI sistēmu ieviešanu nevar izmantot, lai attaisnotu darba ņēmēju tiesību, cieņas un labbūtības aizskārumu, darba ņēmēju pārvietošanu vai pieaugošu prasmju trūkumu vai kvalifikācijas zudumu;

10. norāda uz pieaugošo paļaušanos uz tehnoloģijām, kas balstītas uz MI, lai uzraudzītu robežas un migrācijas maršrutus, tostarp pie ES ārējām robežām;

11. pauž dziļas bažas par MI sistēmu smago ietekmi uz vidi un sociālo jomu;

12. pauž dziļas bažas par pieaugošo risku, ka MI tiks izmantots transnacionālām represijām;

13. uzsver uzņēmumu izšķirošo lomu, nodrošinot, ka MI izstrādē un ieviešanā un datu izmantošanā tiek ievērotas cilvēktiesības;

14. uzstāj, ka valstīm ir pienākums efektīvi veicināt un aizsargāt cilvēktiesības pret trešo personu, tostarp uzņēmumu, pārkāpumiem;

15. prasa ES iestādēm un dalībvalstīm virzīt attiecīgo starptautisko forumu un starptautisko partneru centienus izstrādāt MI specifiskus norādījumus par korporatīvo atbildību par cilvēktiesībām;

16. pauž bažas par pieaugošajiem pierādījumiem par MI sistēmu izmantošanu karā;

17. uzsver, ka ir svarīgi piemērot augstus cilvēktiesību standartus ar MI darbināmām divējāda lietojuma precēm un tehnoloģijām;

Cilvēktiesības, demokrātija un tiesiskums

18. norāda, ka MI sistēmām ir tieša ietekme uz vēlēšanu un demokrātiskajiem procesiem;

19. uzsver, ka MI sistēmu ieviešanai vēlēšanu procesos ir jāatbilst augstākajiem pārredzamības, izskaidrojamības, pārskatatbildības un neatkarīgas izvērtēšanas standartiem;

20. ar bažām norāda, ka MI ļaunprātīga izmantošana palielina ārvalstu spējas veikt informācijas manipulācijas un iejaukties, tostarp var apdraudēt iestāžu un procesu integritāti, neatkarību un efektivitāti, kā arī ietekmēt informācijas kvalitāti;

21. uzsver, ka preses brīvība ir būtisks stabilitātes elements; pauž bažas par riskiem mediju daudzveidībai, plurālismam, iekļautībai, uzticamībai un pārskatatbildībai, ko rada varas koncentrācija MI nodrošinātāju rokās;

MI pārskatatbildība

22. norāda, ka atbildība par cilvēktiesību pārkāpumiem, kas saistīti ar MI, rodas tajā ķēdes posmā, kurā sistēma tiek izmantota pārkāpuma izdarīšanai, ja vien sistēma jau no paša sākuma nav izstrādāta ļaunprātīgiem mērķiem; uzsver, ka šāda pieeja neatbrīvo izstrādātājus no atbildības;

23. prasa, lai MI sistēmas ievērotu cilvēktiesību pārkāpumos cietušo personu tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību;

Ieteikumi ES ārējās darbības stratēģijai MI jomā

24. uzsver, ka ES ir jābūt vadošai dalībniecei uzticama MI veicināšanā visā pasaulē, veidojot globālo MI vidi un sekmējot cilvēktiesībās balstītu pieeju MI izstrādei un ieviešanai; prasa nekavējoties izstrādāt holistisku ES ārējās darbības stratēģiju MI jomā, lai sasniegtu šo mērķi;

25. aicina Komisiju strādāt pie tā, lai izveidotu globālus minimālos standartus aizsardzībai pret nopietniem riskiem, kas saistīti ar MI;

26. uzskata, ka MI sniedz patiesu iespēju kopā ar trešām valstīm risināt konkrētas problēmas cilvēktiesību jomā, piemēram, bērnu tiesību, sieviešu tiesību un dzimumu līdztiesības, darba ņēmēju tiesību un vides tiesību jomā;

27. prasa ES un tās dalībvalstīm atbalstīt līdzdalīgas pārvaldības mehānismu izveidi, lai veidotu politikas risinājumus un MI pārvaldības sistēmas starptautiskā līmenī;

28. uzsver, ka ir jāstiprina ES MI birojs un Eiropas Ārējās darbības dienests (EĀDD), nodrošinot pienācīgus finanšu resursus un cilvēkresursus;

29. prasa pilnībā izmantot visus ES rīcībā esošos instrumentus, lai novērstu MI ietekmi uz cilvēktiesībām, tostarp stiprinot ES īpašā pārstāvja cilvēktiesību jautājumos lomu;

30. uzsver, ka ir jāturpina diskusijas par to, kā vislabāk ar MI saistītus jautājumus ieviest spēkā esošajos ES noteikumos, lai nodrošinātu, ka ES iekšējā MI politika un noteikumi stiprina cilvēktiesību ievērošanu ārpus ES;

31. prasa Komisijai un EĀDD integrēt MI dimensiju ES demokrātijas veicināšanā un vēlēšanu novērošanā;

32. uzsver, ka ir steidzami jāizstrādā spēcīga un noturīga ES MI ekosistēma, kas samazina stratēģisko atkarību un stiprina ES stratēģisko autonomiju;

33. atgādina par ES apņemšanos izveidot uz noteikumiem balstītu daudzpusēju kārtību; prasa ES un tās dalībvalstīm koordinēt savas nostājas daudzpusējos forumos un veidot partnerības ar līdzīgi domājošiem partneriem, lai veicinātu un virzītu kopīgu redzējumu par uzticamu MI;

34. prasa ES un tās dalībvalstīm atbalstīt un stiprināt ANO sistēmu tās centienos veicināt uzticamu MI;

35. prasa ES un tās dalībvalstīm turpināt sadarbību ar Eiropas Padomi, lai izstrādātu starptautiskus standartus uzticamam MI;

36. uzsver, ka ES ir jāvirza plašāka atvērtā pirmkoda MI sistēmu un sadarbspējīgu tehnisko standartu pieejamība, jo īpaši kandidātvalstīs, ES kaimiņvalstīs un globālo dienvidu valstīs;

37. prasa ES noteikt, ka priekšnoteikums tās finansiālajai palīdzībai MI izstrādē un ieviešanā trešās valstīs, tostarp saskaņā ar gaidāmo instrumentu "Eiropa pasaulē" un Global Gateway, būtu uzticama un tiesības respektējoša MI izstrāde un izmantošana; uzsver, ka ES būtu jāfinansē tikai tādi MI modeļi, kas atbilst cilvēktiesību standartiem;

38. uzsver uzņēmumos izmantoto MI sistēmu nozīmi, jo tās var palīdzēt uzņēmumiem ievērot galvenos ES tiesību aktus, piemēram, Direktīvu par uzņēmumu pienācīgu rūpību attiecībā uz ilgtspēju[3] un Direktīvu par korporatīvo ilgtspējas ziņu sniegšanu[4], kā arī tiesību aktus piespiedu darba novēršanai, lai nodrošinātu, ka MI piegādes ķēdes ir atbildīgas, ilgtspējīgas un respektē cilvēktiesības un vidi;

39. uzsver, ka uzticama MI ekosistēma ir viens no galvenajiem konkurētspējas virzītājspēkiem; uzsver, ka ieguldījumi MI sistēmās, kurās tiek ievērotas cilvēka pamattiesības, ir būtiski tam, lai panāktu patērētāju un starptautisko partneru uzticēšanos, veicinātu ilgtermiņa inovāciju un radītu ilgtspējīgas konkurences priekšrocības globālajā tirgū;

40. uzsver, ka ir ārkārtīgi svarīgi atbalstīt MI pratību;

---

[3] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2024/1760 (2024. gada 13. jūnijs) par uzņēmumu pienācīgu rūpību attiecībā uz ilgtspēju un ar ko groza Direktīvu (ES) 2019/1937 un Regulu (ES) 2023/2859 (OV L, 2024/1760, 5.7.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1760/oj).

[4] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2022/2464 (2022. gada 14. decembris), ar ko attiecībā uz korporatīvo ilgtspējas ziņu sniegšanu groza Regulu (ES) Nr. 537/2014, Direktīvu 2004/109/EK, Direktīvu 2006/43/EK un Direktīvu 2013/34/ES (OV L 322, 16.12.2022, 15. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2022/2464/oj). http://data.europa.eu/eli/dir/2022/2464/oj).

Ieteikumi saistībā ar ieročiem

41. atbalsta ANO centienus panākt juridiski saistošu nolīgumu, lai globāli regulētu un aizliegtu letālu autonomo ieroču sistēmas; prasa ES un tās dalībvalstis atbalstīt minētos mērķus;

42. nosoda iespējamos cilvēktiesību pārkāpumus, kas izdarīti bruņotos konfliktos, piemērojot autonomas MI sistēmas; prasa ES palielināt atbalstu Starptautiskajai Tiesai un Starptautiskajai Krimināltiesai, lai izmeklētu smagus cilvēktiesību pārkāpumus, kas izdarīti, piemērojot MI, un sauktu pie atbildības par tiem;

Ieteikumi MI atbalstītai masveida novērošanai

43. prasa aizliegt MI atbalstītu masveida novērošanas sistēmu eksportu no ES uz valstīm, kurās pastāv nopietns risks, ka šīs sistēmas tiks izmantotas cilvēktiesību pārkāpumiem;

Ieteikumi divējāda lietojuma precēm

44. prasa MI akta principus integrēt Divējāda lietojuma preču regulā[5], lai aizliegtu to MI sistēmu eksportu, kuras aizliegtas ar MI aktu, un uzliktu pienākumu dalībvalstīm nodrošināt, ka visas augsta riska divējāda lietojuma MI sistēmas, kas paredzētas eksportam, atbilst MI aktā noteiktajiem pienākumiem, un to noteiktu par eksporta apstiprināšanas nosacījumu;

Ieteikumi tirdzniecībai

45. prasa paplašināt MI akta darbības jomu, lai tajā ietvertu MI sistēmu – divu galveno riska kategoriju, kas uzskaitītas MI aktā – eksportu ārpus ES;

46. prasa ES tirdzniecības nolīgumos iekļaut MI noteikumus, lai veicinātu uzticamu atvērtā pirmkoda MI; aicina Komisiju Global Gateway iniciatīvās iekļaut uzticamu MI sistēmu veicināšanu;

Ieteikumi par MI iespējām veicināt cilvēktiesības

47. uzsver MI sistēmu potenciālu veicināt un stiprināt cilvēktiesības un risināt globālā līmenī svarīgas problēmas; atzinīgi vērtē ANO un Eiropas Padomes centienus panākt, ka šādai MI izmantošanai tiek piemērota starptautiskā pārvaldība;

48. aicina Komisiju un EĀDD atbalstīt uzticamu MI sistēmu piemērošanu cilvēktiesību pārkāpumu uzraudzībā un tiesu iestāžu pieejamības veicināšanā, kā arī izglītības, veselības aprūpes, klimata pārmaiņu un enerģētikas jomā un vispārēji ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā;

°

° °

[5] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/821 (2021. gada 20. maijs), ar ko izveido Savienības režīmu divējāda lietojuma preču eksporta, starpniecības, tehniskās palīdzības, tranzīta un pārvadājumu kontrolei (OV L 206, 11.6.2021., 1. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/821/oj).

49. uzdod priekšsēdētājai šo rezolūciju nosūtīt Padomei, Komisijai un dalībvalstīm.